

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ГРОМАДАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Методологія

Дослідження проводилося в рамках проєкту “Зростаймо разом “Ініціатива “Молодіжний працівник – Львів, Полтава, Житомир”. У рамках дослідження було реалізовано три дослідницькі модулі:

I. Кабінетне дослідження. Включає діагностику стану молодіжної політики у кожній з обраних для проєкту громад на основі даних, отриманих від органів місцевого самоврядування.

II. Кількісний етап. Опитування представників громади, дотичних до реалізації молодіжної політики у громадах.

III. Якісний етап. Експрес-інтерв'ю з представником влади, який відповідає за молодіжну політику та з представником молоді в громаді.

Період дослідження

Збір даних – червень-липень 2024 року.

Аналіз даних – серпень-вересень 2024 року.

Серед громад, які взяли участь у проєкті «Молодіжний працівник» – Котелевська, Лубенська, Миргородська, Новооржицька, Новоселівська, Опішнянська, Оржицька, Пирятинська, Полтавська, Терешківська. Серед них:

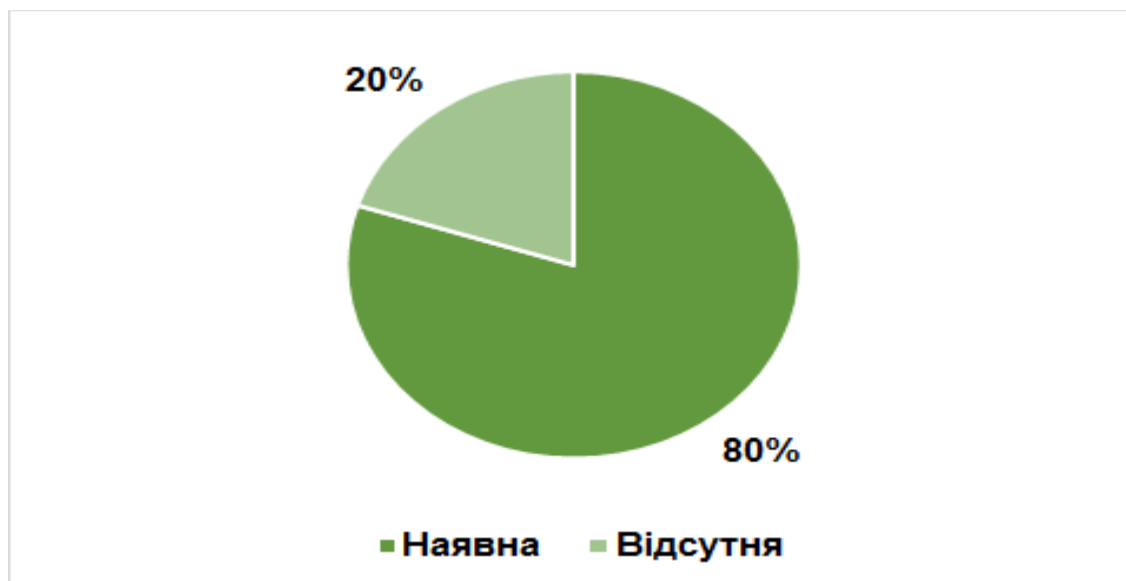
- **4 міські:** Лубенська, Миргородська, Пирятинська та Полтавська громади.
- **4 селищні:** Котелевська, Новооржицька, Опішнянська та Оржицька громади.
- **2 сільські:** Новоселівська та Терешківська громади.

Стратегії розвитку громад Полтавської області

Вісім із десяти громад мають Стратегію розвитку громади (рис. 1). Переважно усі вони розроблені в період 2021-2024 рр. Найменша тривалість дії Стратегії – 3 роки, найбільша – 7. Усі Стратегії містять у собі цілі та завдання, які тою чи іншою мірою орієнтовані на молодь. Найбільш частозгадуваними цілями є створення молодіжних просторів та молодіжних центрів у громадах. Серед інших, які були названі посадовцями, – національно-патріотичне виховання, залучення до життя громади молоді з сільських населених пунктів та створення сприятливих умов для працевлаштування молоді задля зменшення її відтоку / міграції з громади.

Серед громад, в яких проводилося дослідження, дві поки не мають Стратегій розвитку: Опішнянська – на етапі затвердження, Полтавська – на етапі розробки.

**Рисунок 1. Наявність
Стратегії розвитку громади**

Програми підтримки молоді

Сім із десяти громад Полтавської області мають цільові Програми підтримки молоді (рис. 2). Більшість з них містять освітню складову (національно-патріотичного виховання чи/та військової підготовки) та складову здоров'я молоді (фізичної культури, спорту, здорового способу життя, оздоровлення, відпочинку). Серед іншого – напрямок туризму, розвиток культури та програми підтримки активної /обдарованої молоді.

**Рисунок 2. Наявність
Програми підтримки молоді**

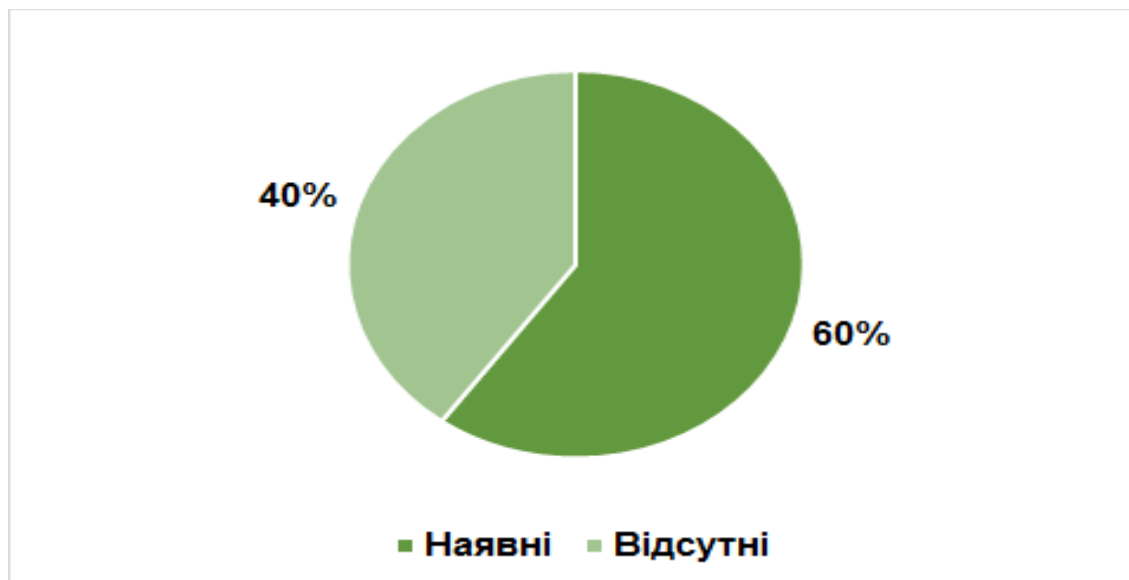
ГРОМАДА	ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ
Котелевська	<ul style="list-style-type: none"> • Програма оздоровлення та відпочинку дітей Котелевської селищної ради на 2024-2026 роки • Програма формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей Котелевської громади на 2023 -2025 роки. • Програма національно-патріотичного виховання, розвитку молодіжної політики та підтримки обдарованої молоді Котелевської селищної територіальної громади на 2021-2025 роки • Програма сприяння організації допризовної підготовки, військово-патріотичного виховання молоді, призову до лав Збройних Сил України, інших військових формувань, відбору на військову службу за контрактом та у військовому резерві на 2021-2025 роки
Лубенська	<ul style="list-style-type: none"> • Міська комплексна програми реалізації сімейної, молодіжної та ґендерної політики на 2020-2024 роки
Миргородська	<ul style="list-style-type: none"> • Програма з реалізації молодіжної політики Миргородської міської територіальної громади на 2024-2026 роки
Новооржицька	<ul style="list-style-type: none"> • «Молодь Новооржицької селищної територіальної громади»
Новоселівська	<ul style="list-style-type: none"> • Програма розвитку фізичної культури і спорту Новоселівської сільської ради Полтавського району Полтавської області на 2024-2025 роки • Програма розвитку культури, туризму та молодіжної політики Новоселівської сільської ради Полтавського району Полтавської області на 2023-2025 роки
Пирятинська	<ul style="list-style-type: none"> • Програма «Молодь Пирятинщини на 2024 рік»
Полтавська	<ul style="list-style-type: none"> • Міська комплексна програма «Молодь Полтавської міської територіальної громади 2021-2025» • Програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді Полтавської міської територіальної громади на 2020-2024 роки»

Хто відповідає за впровадження молодіжної політики у громадах

У всіх громадах Полтавської області впровадженням молодіжної політики займаються певні структурні підрозділи. Переважно це відділи чи департаменти культури молоді та спорту, рідше – відділи освіти, сім'ї та молоді. У деяких громадах згадані відділи мають окремих працівників про галузях (наприклад, спорт, культура тощо), в тому числі і по роботі з молоддю (часто це сертифіковані молодіжні працівники), в інших – це інтегровані посади, які охоплюють кілька напрямків роботи одночасно.

У шести з десяти громад-учасниць проєкту є працівники, які пройшли сертифікований курс «Молодіжний працівник» (рис. 3). Зокрема, сумарно у 6 громадах налічується 32 «молодіжних працівники». Найменше – 1 на громаду (Полтавська), найбільше – 17 (Котелевська).

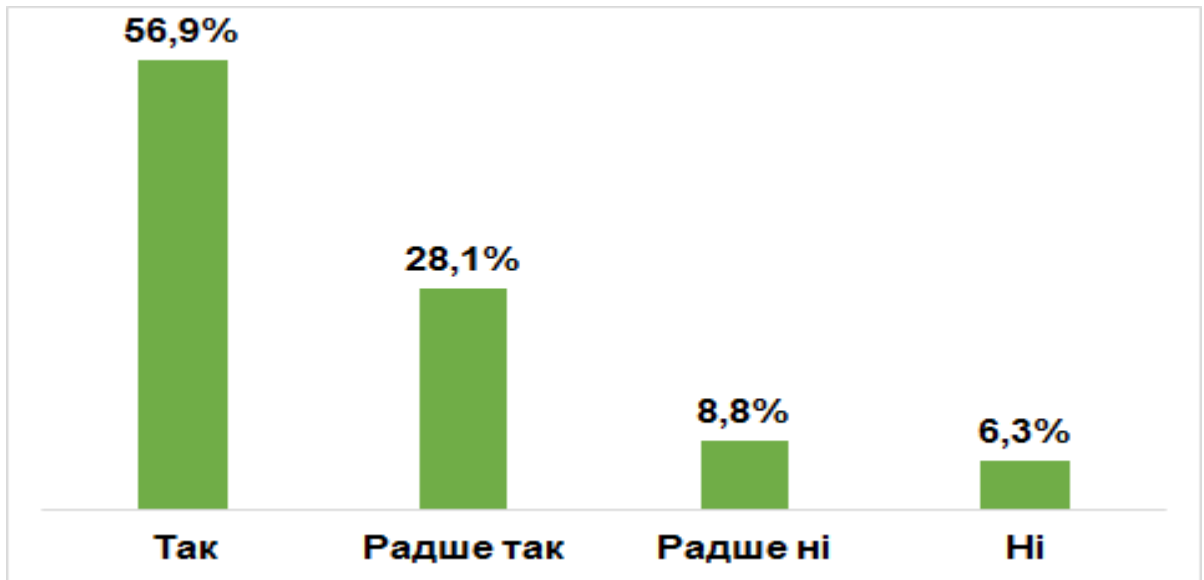
Рисунок 3. Наявність Молодіжних працівників

Типовими є ситуації, коли у громадах молодіжними працівниками є люди, які безпосередньо не займаються молодіжною політикою, а є представниками відділів, дотичних до гуманітарних напрямків роботи та є старшими 35 років. Також є ситуації, коли сертифікований курс пройшли не лише посадовці, які дотичні до молодіжної роботи, а й працівники освіти (педагоги, соціальні працівники, психологи). Загалом, найчастіше сертифікованими молодіжними працівниками є представники відділів ОМС культури / молоді / спорту / освіти / сім'ї та представники інших комунальних закладів, що відповідають за молодіжну роботу (керівники молодіжних центрів, просторів, бібліотек, шкіл, будинків творчості тощо). Громади, які поки не мають сертифікованих молодіжних працівників сподіваються їх отримати завдяки проєкту «Молодіжний працівник».

Учасники дослідження підтримують ідею запровадження у закладах вищої освіти України нової освітньо-професійної програми «Молодіжна робота» (аналогічно «Соціальній роботі») – про це зазначили 85% опитаних (рис.4). Головний аргумент, який наводять респонденти, – неможливість ґрунтовно засвоїти основи роботи з молоддю за декілька днів на тематичних тренінгах.

Рисунок 4. Розподіл відповідей на запитання: «Чи варто в Україні запровадити ОПП для отримання спеціальності «Молодіжний працівник»?»

Навчання для підвищення компетенцій молодіжних працівників

68,3% опитаних у громадах Полтавської області зазначили, що у них проводяться навчання для ОМС, які працюють з молоддю. Інші навчання для посадовців, працівників, які працюють з молоддю, якщо і відбуваються, то переважно у межах проектів, які реалізуються завдяки програмам міжнародних партнерів. Ситуація з молоддю у цьому контексті є суттєво кращою: переважно усі неформальні навчання у громадах орієнтовані на покращення їх знань та навичок. Наприклад, Терешківська громада має підписаний меморандум про співпрацю з обласним молодіжним центром, куди періодично відправляє місцеву молодь на навчальні тренінги. Полтавська громада має аналогічну співпрацю на рівні місцевої та обласної молодіжних рад.

Щодо тематики додаткових навчань, які б хотіли прослухати посадовці, відповіді респондентів розділилися таким чином:

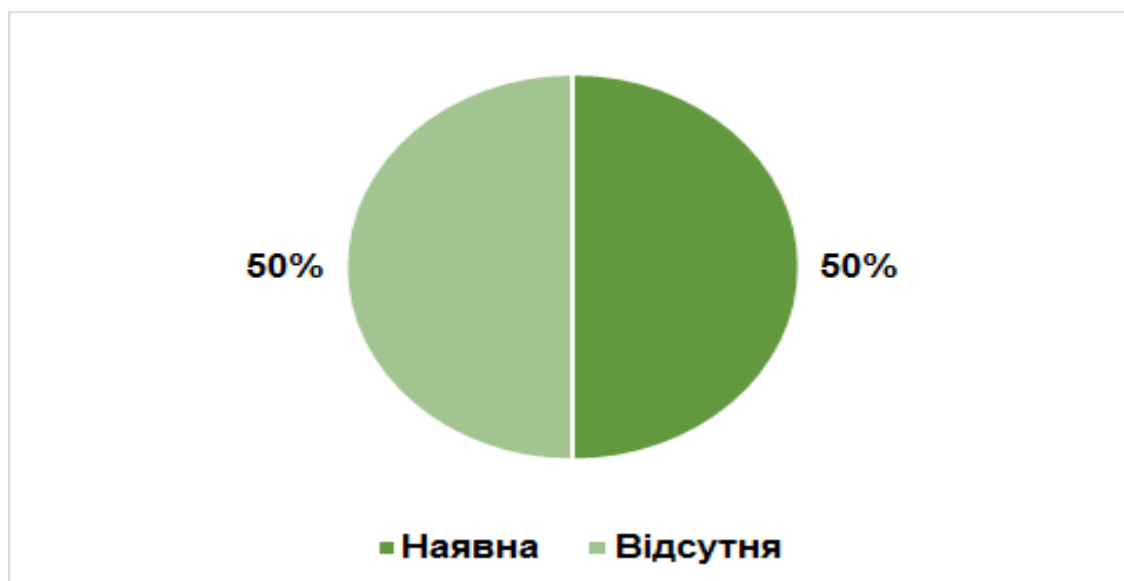
- методи /способи взаємодії органів влади з молоддю – 62,4%;
- проектний менеджмент – 33,9%;
- інструменти публічного управління в молодіжній сфері – 33,3%;
- написання грантових заявок / фандрейзингу – 31,2%;
- адвокація молодіжної політики у громаді – 30,7%;
- цифрова грамотність – 30,2%;
- психоемоційна підтримка – 30,2%;
- інклюзивність у роботі з молоддю – 25,4%;
- дані для прийняття рішень – 19,0%.

Молодіжні ради у громадах

Станом на 2024 рік у половини (5 з 10) з досліджуваних громад наявні Молодіжні ради (рис. 5). Найшвидше Молодіжна рада була створена у Пирятинській громаді – у 2018 році. Станом на 2024 рік діє її 3-я каденція, переобрана цього року. У двох інших громадах – Полтавській та Котелевській - у 2021 році (2-а каденція і 2-й склад). У інших двох громадах – Миргородській та Опішнянській – у 2023 році (1-а каденція і 1-й склад). Щодо чисельності, цифра

коливається від 15 до 25 членів ради на громаду.

Рисунок 5. Наявність Молодіжної ради

На запитання “Як часто місцева влада консультується з представниками Молодіжної ради під час розробки чи реалізації молодіжної політики?” 67,9% опитаних відповіли, що часто; 24,7% – інколи; 4,9% – рідко; 2,5% – ніколи.

75,8% опитаних респондентів оцінюють роботу молодіжних рад у своїх громадах як ефективну, 17,2% – як ефективну та неефективну однаковою мірою, 7,1% – як неефективну (рис.6). Іншими словами ефективність роботи молодіжних рад у Полтавській області оцінюють на 4,09 за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім неефективна робота, 5 – цілком ефективна робота). Найвище роботу Молодіжної ради оцінили у Опішнянській та Котелевській громадах, найнижче - у Миргородській (рис. 7).

Рис. 6. Розподіл відповідей на запитання: “Як Ви оцінюєте ефективність роботи Молодіжної ради у Вашій громаді?”

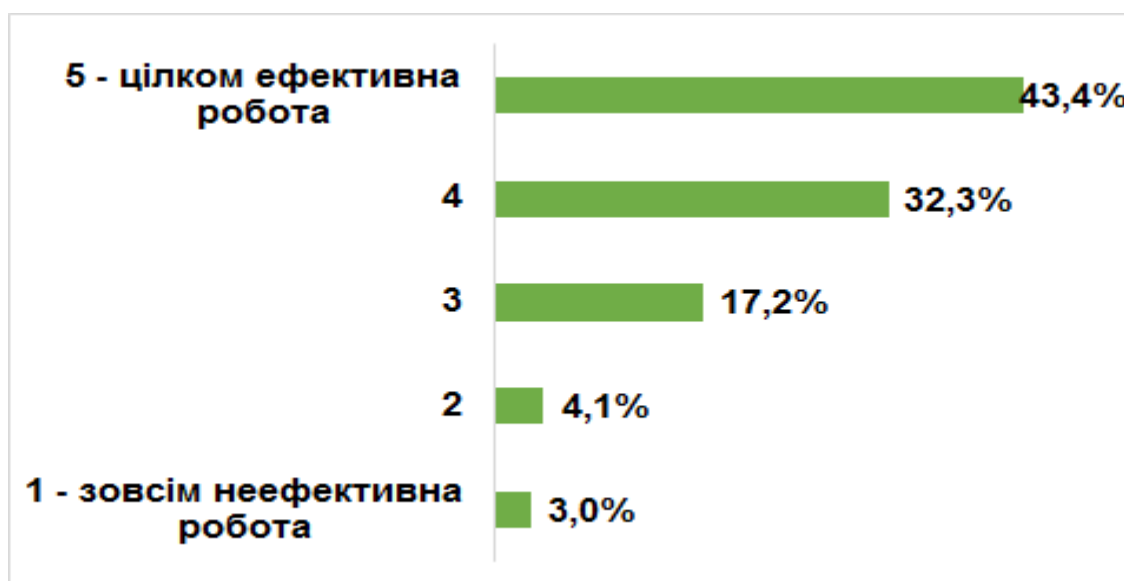
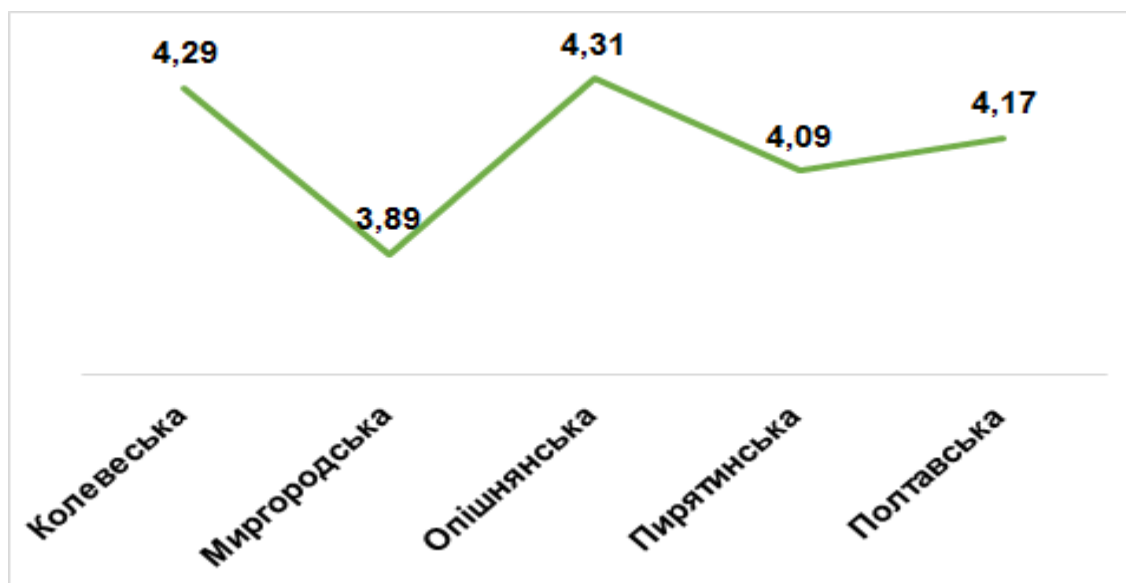

Рис. 7. Оцінка роботи Молодіжних рад у розрізі громад

Посадовці, які займаються молодіжною політикою, дуже позитивно відгукуються про молодіжні ради, оскільки ті ефективно доводять свою корисність. З їхніх слів, у першу чергу, молодіжні ради розглядаються ними як “голос молоді”, завдяки якому вони чують їхні потреби та проблеми. Члени молодіжних рад часто відвідують сесії територіальних громад, де мають можливість висловити свої пропозиції, рекомендації чи зауваження до конкретних рішень, які там розглядаються. Переважно молодіжні ради звертаються з пропозиціями провести той чи інший захід у громаді та просять підтримки з боку місцевої влади. Інший напрямок співпраці молодіжних рад та ОМС – це написання грантових заявок та реалізація проектної діяльності.

Серед труднощів описаної взаємодії, згаданих посадовцями, – так званий “юний склад” молодіжної ради. Оскільки переважно членами молодіжних рад стає шкільна молодь, вони часто не проявляють належної відповідальності за впровадження ідей, які пропонують на схвалення.

Представник ОМС, Опішнянська громада: “Проблеми виникають, мабуть тому, що в нас молодіжна рада сформована більше з учнівської молоді. Ну в нас є багато... і студентської молоді, і працюючої молоді. Але все одно, от мені, людині, яка з ними працює, важко в тому плані, що відповідальність. От вони ще привикли так: якимось чином, ну, якимось зробіться. Та ну, пронесе. От відповідальність така в нас... Що дуже легко просто прийти і пропонувати, ідеї продукувати може дуже багато хто... Просто ідея – це ще не все”.

Серед тих громад, які не мають молодіжних рад, одні працюють над її створенням, інші – запустили цей процес, але через те, що поки не було бажаючих увійти до її складу – він тимчасово зупинився.

Є й громади, які вважають, що молодіжні ради не є обов'язковим органом, а створювати їх лише для формальності чи заради проведення молодіжних заходів у громаді – невірний шлях. На їхню думку, ефективною робота молодіжної ради є тільки тоді, коли є реальне бажання її складу впливати на

життя громади та чітке розуміння своєї функції як консультативно-дорадчого органу.

Представник ОМС, Лубенська громада: “На мою думку, сьогодні повинна бути молодіжна рада не обов'язково, тому що її нав'язують зверху. Це повинно бути бажання молодих людей працювати, хотіти, і це повинен бути такий “мозковий центр”, який працює дійсно і ухвалює всі інноваційні проєкти. Молодіжна рада не повинна проводити, я не проти, щоб вони проводили якісь там суботники, але це повинен бути зовсім інший формат. Це не проведення заходів, тому що за це відповідає управління культури. Це не проведення якихось там співочих заходів, це консультативно-дорадчий орган”.

Представники молоді, які є членами молодіжних рад або ініціативних груп говорять про співпрацю з місцевою владою переважно у позитивному контексті. Останні проявляють інтерес як до проблем молоді загалом, так і до потреб молодіжних рад, завжди сприяють та допомагають у впровадженні їхніх ідей. Співпраця відбувається на різних рівнях – як з головою громади, так і з різними дотичними до молодіжної політики департаментами: культури, спорту, освіти і т.д, залежно від предмету обговорення. Серед проблем, які виділяє молодь у співпраці з владою – відсутність регулярних зустрічей та низьке фінансування діяльності молодіжних рад, яке зводиться переважно до коштів від програм міжнародних донорів.

Представник Молодіжної ради, Опішнянська громада: “...мені б хотілося додати трошки регулярності. Не по бажанням і не по потребах, а просто, щоб регулярно це було. В принципі, воно, мабуть, і повинно бути регулярно. Але все одно відбувається за потребами”.

Інфраструктура: молодіжні центри, молодіжні простори у громадах

У жодній з громад, яка взяла участь у проєкті, не створено Молодіжного центру і лише одна з десяти громад має наміри його відкрити ще поточного року. Полтавська громада зазначає, що свого молодіжного центру у них немає, проте у м. Полтава діє обласний молодіжний центр. Оскільки, відвідувати його може кожен бажаючий, відповідно, створювати ще один молодіжний центр на рівні громади посадовці вважають недоречним. Інші ж громади зазначають, що хотіли б, але не можуть їх створити або через відсутність приміщення, або відсутність фінансування для оплати праці працівникам центру, оскільки вони є комунальними установами та потребують виділення щонайменше однієї штатної одиниці – керівника молодіжного центру.

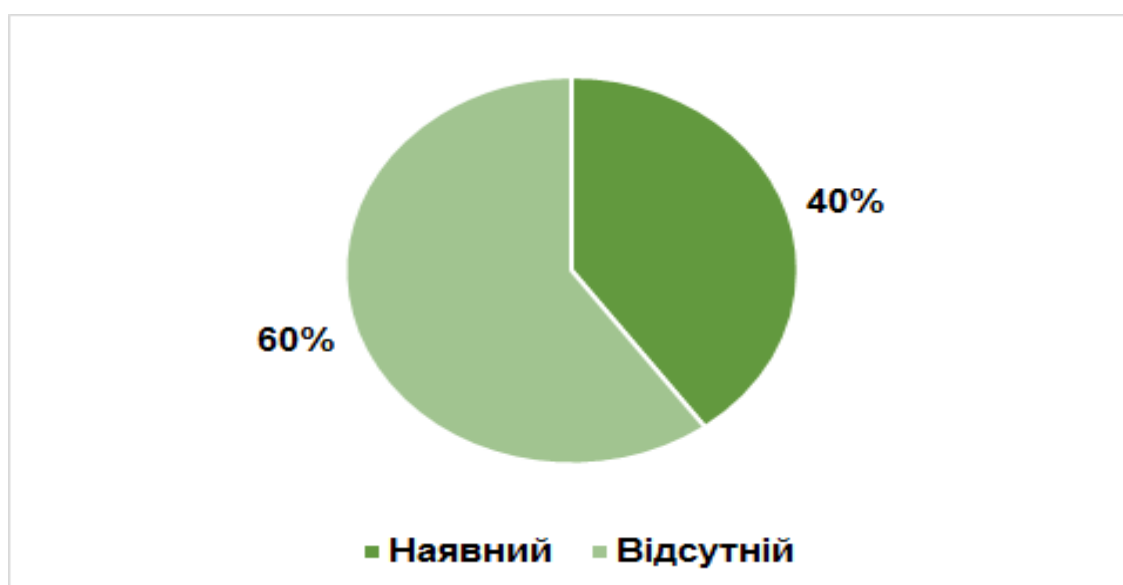
Представник ОМС, Лубенська громада: «Ну, по-перше, немає такого приміщення. У молодіжному центрі повинні працювати молодіжні працівники. Це безпосередньо кошти на оплату заробітної плати. І на сьогодні у нас немає. Плануємо створити за Вашої підтримки».

Щодо Молодіжних просторів, про їх наявність заявили чотири з десяти громад (рис 8). У Новоселівській громаді наявні 2 молодіжні простори: перший – на базі Рунівщинського будинку культури (с. Рунівщина, 2019 р.), другий – громадський простір (с. Новоселівка, 2022 р). Окрім цього, ще один молодіжний

простір перебуває у процесі створення на базі Божківського будинку культури (с. Божки). У Терешківській громаді діє Молодіжно-ветеранський простір (з 2022 р.), у Котелевській – Молодіжний простір КОЛОМОЛОді (з 2023 р.), у Полтавській – «Молодіжний простір ініціатив» (з 2024 р.). Пирятинська громада має так званий мобільний молодіжний простір. По суті, це палатка з усім необхідним обладнанням, яке дозволяє організовувати події від відкритим небом у будь-якому місці. Перевагою такого молодіжного простору є можливість відвідувати із запланованими заходами віддалені від центру населені пункти, а відповідно й активізувати молодь з сіл.

Щодо інших громад-учасниць проекту, активна молодь Миргородської громади зазначає, що вони практично самостійно без сприяння місцевої влади створили простір «Флексеті» та мають намір офіційно його зареєструвати. Відповідний запит члени молодіжної ради уже направили до місцевої влади. Схожою є ситуація і в Оржицькій громаді – уже знайшли приміщення та працюють над залученням фінансування для його облаштування та відкриття. Інші ж громади, які не мають молодіжних просторів використовують будь-яку іншу наявну інфраструктуру у громадах: центри естетичного виховання, бібліотеки, будинки культури тощо.

Рисунок 8. Наявність Молодіжного простору

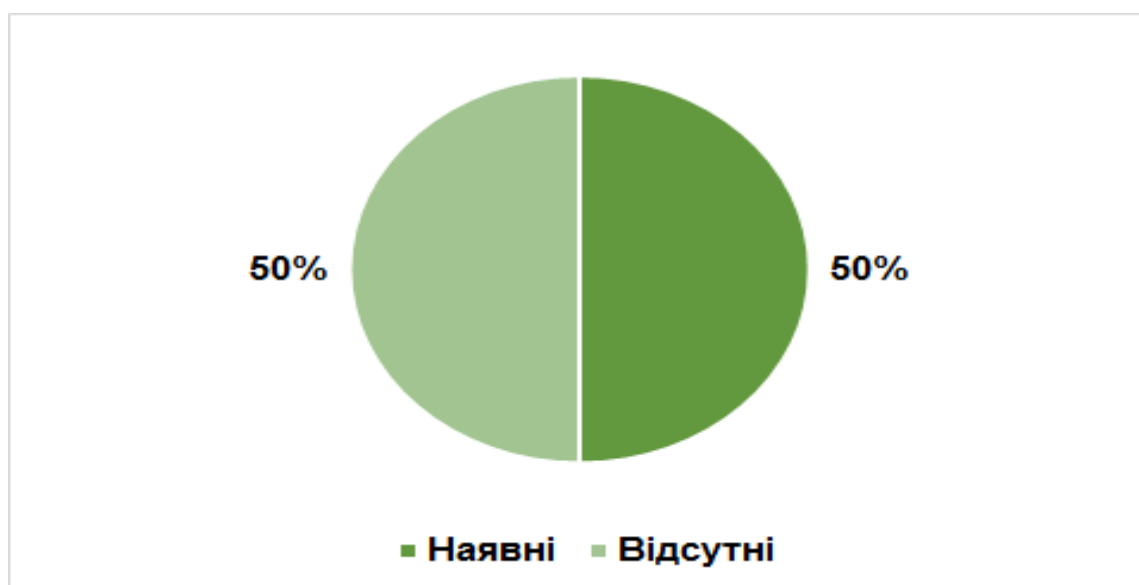
Серед іншої інфраструктури, то найбільше у громадах є бібліотек та будинків культури – про це зазначили 89,2% та 85,9% респондентів відповідно. Іншої інфраструктури значно менше. У першу чергу йдеться про недостатність молодіжних центрів та просторів, а також спортивної інфраструктури. Зокрема, представники однієї з громад зазначають, що у зв'язку з війною вони втратили доступ до окремих об'єктів, які були призначені для проведення дозвілля дітей з безпекових цілей (в тому числі, і проведення спортивних заходів). Про недостатність спортивної інфраструктури говорить і Новоселівська громада. Натомість, рідше громади заявляють, що їм не вистачає інфраструктурних майданчиків для неформальної освіти та культурно-дозвіллевої інфраструктури (кінотеатру, скейт-парку, закритих чи відкритих зон відпочинку).

Молодь, на відміну від посадовців, найбільше відчуває нестачу молодіжних просторів (особливо у старостинських округах). Суттєвою проблемою, з їхніх слів, є і доступність до наявної молодіжної інфраструктури, а саме просторів для зустрічей – вони можуть користуватися бібліотеками, народними домами тощо лише в обмежений (переважно робочий) час, а не коли є бажання та потреба. На їхню думку, у громадах достатньо приміщень, які можна виділити для молоді, проте всі вони потребують ремонтних робіт та облаштування необхідним обладнанням, що потребує чималих грошей. Вирішити цю проблему під час війни можна лише через залучення грантових коштів, адже місцеві бюджети не фінансують таких статей витрат у достатньому обсязі.

Молодіжні неурядові організації

П'ять із десяти громад заявляють про діяльність в їх межах молодіжних громадських організацій – від однієї до чотирьох громадських організацій, залежно від громади (рис. 9). Часто молодіжні громадські організації створюються на базі молодіжних рад, оскільки це спрощує їм доступ до грантових проєктів.

Рисунок 9. Наявність Молодіжних ГО

Представники громад, у яких немає ГО чи БО, пояснюють це переважно такими аргументами:

- відсутність ініціативи з боку молоді до створення ГО. На думку опитаних, часто молодь не розуміє ролі громадських організацій та цінності від їхньої діяльності для членів територіальної громади;
- складність процедури оформлення ГО. Наприклад, представники Новоселівської громади зазначають, що через це молодь об'єднується у неформальні організації без їхньої юридичної реєстрації задля уникнення незрозумілих та довготривалих бюрократичних процедур.

Представники молоді вважають, що відсутність у їхніх громадах громадських організацій також пов'язана або з відсутністю ініціативи для їх створення, або ж недостатнім інформуванням про таку можливість.

Представник молоді, Новооржицька громада: “Ніхто в цьому не зацікавлений, просто нікому це не потрібно. Чому повинен бути я, якщо... А їх немає, вони не зацікавлені. ... Але це потрібно. Недостатньо якоїсь інформаційно-просвітницької обізнаності, мабуть.”

Ті громади, у яких функціонують молодіжні громадські організації переважно працюють з місцевою владою над підготовкою грантових заявок чи реалізацією уже реальної проєктної діяльності. Громади, у яких таких ГО немає, розуміють їхню роль та відповідні можливості, які вони дають для покращення життя громади (зокрема, у залученні міжнародного фінансування) та заявляють, що варто докладати зусиль для їхнього створення, мотивувати молодь до такого кроку.

Комунікаційні канали для поширення інформації про можливості та заходи для молоді у громадах

Усі громади використовують для донесення інформації до молоді про свою діяльність та можливості для неї як офіційні **web-сторінки (сайти)**, так і **офіційні сторінки у соціальних мережах**. Найактуальнішими з соціальних мереж є Facebook, Telegram, Instagram, рідше Tik Tok. Щодо контенту, який висвітлюється, то це переважно або повідомлення про заплановані, або уже проведені заходи у громадах. На офіційних сайтах громад усі вони містяться у розділі “оголошення”, а не сторінках структурних підрозділів, які займаються молодіжною політикою.

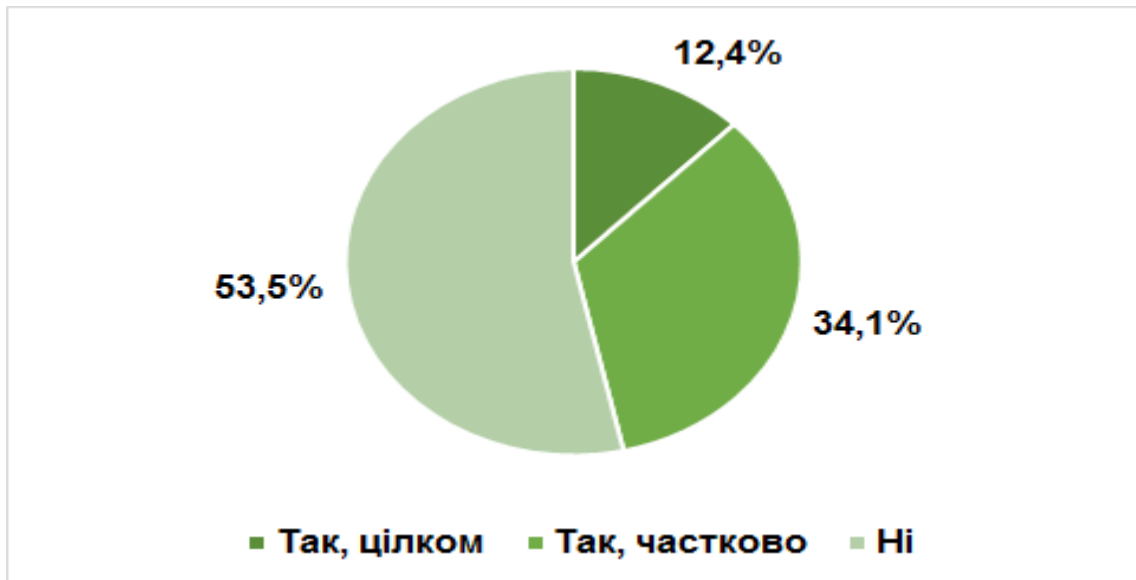
Представники Котелівської громади поділилися нестандартними планами щодо інформування громади про місцеві події і заходи. Окрім друкованої газети та радіо, вони планують встановити великий екран на будинку культури, де будуть анонсувати усі заплановані заходи для громади. Такий інструмент розрахований не тільки з метою комунікації з молоддю, а й для інформування всіх жителів територіальної громади.

Молодіжні ради також використовують для комунікації зі своєю цільовою аудиторією здебільшого соціальні мережі. Наприклад, у Полтаві видають Молодіжний журнал [«VIKHOLA»](#), який є проєктом Молодіжної ради та використовується в тому числі і для інформування молоді про актуальну для неї інформацію та наявні можливості.

Активність молоді у громадах

Щодо кількості молодіжних проєктів, які впроваджуються для розвитку та підтримки місцевої молоді, думки учасників дослідження розділилися. 46,5% сказали, що їх тою чи іншою мірою достатньо, решта ж – 53,5% – вважають, що їх замало (рис. 10). Найбільше відчувають нестачу молодіжних проєктів у Оржицькій, Лубенській та Терешківській громадах (про це заявили 86,7%, 73,1% та 69,2% опитаних відповідно); а найменше – в Опішнянській та Котелевській громадах (23,1% та 29,0%).

**Рис. 10. Розподіл відповідей на запитання:
“Чи достатньо молодіжних проєктів,
які впроваджуються у Вашій громаді,
для розвитку та підтримки місцевої молоді?”**

Учасники інтерв'ю зазначають, що молодь долучається до проєктів та заходів, які реалізуються для них у громаді. Разом з тим зазначають, що активність молоді могла б бути й вищою. Переважно, долучаються до заходів або представники молодіжних рад, або учнівське самоврядування. Студентська молодь є менш активною, оскільки фізично частіше перебуває у тих населених пунктах, де здобуває вищу освіту. Втім за умови присутності у громаді, студенти також долучаються до заходів. Найбільшою проблемою є залучення молоді віком старше 25 років, оскільки це часто люди з іншими пріоритетами (зокрема, працездатного віку та віку створення сім'ї / народження дітей).

Представник Молодіжної ради, Полтавська громада: “У нас активні студенти і активні школярі. Далі в нас проблеми зі старшими. Це 25+, дуже важко таку молодь залучити, бо це уже працююча та сімейна молодь”.

Зі слів опитаних, у громадах проводиться багато цільових заходів: наприклад, виключно для спортсменів, для ВПО, для людей з інвалідністю тощо. Тоді на великі аудиторії не надто й розраховують. Винятком є тільки шкільні заходи. В усіх громадах як посадовці, так і сама молодь заявляють про потребу стимулювання молодих людей до участі у заходах та проєктах, які для них реалізують.

Практично всі фахівці, які працюють з молоддю та взяли участь у дослідженні, зазначають, що для залучення молоді до заходів в першу чергу співпрацюють з державними структурами, зокрема закладами освіти (школи, ліцеї, вищі навчальні заклади). Рідше – з такими інститутами державного сектору, як центри позашкільної освіти, культури, тощо. Молодіжні ради більше використовують соціальні мережі та “сарафанне радіо” – поширення інформації серед дотичних або наближених до ради жителів громади.

Серед основних питань на порядку денному посадовців, які відповідальні за молодіжну роботу:

- створення молодіжних рад, просторів та центрів (у тих громадах, де їх немає);
- організація літніх оздоровчих таборів;

- організація заходів з подолання насильства/булінгу та шкідливих звичок;
- збільшення залученості молоді до громадського, волонтерського та політичного життя громади.

Представник ОМС, Оржицька громада: “Мабуть, що найперше, це залученість молоді. Хочеться якось ще більше залучити молоді до такого активного. Це, мабуть, таке питання важливе і воно не змінилося. Воно було як до війни, так і після того, як війна розпочалася. Підняти рівень залученості молоді до процесів у громаді, до прийняття рішень і просто до облаштування власного середовища”.

Представники активної молоді та члени молодіжних рад також акцентують свою увагу на пошуках можливостей для створення молодіжних просторів, а також для обміну досвідом з молоддю з інших громад. Серед іншого, наприклад, Полтавська молодіжна рада поставила собі за мету покращити обізнаність молоді щодо їх громадянських прав та обов'язків, інструментів та засобів впливу на владу тощо.

Представник Молодіжної ради, Полтавська громада: “... ми хочемо, щоб молодь була освічена в правових аспектах, тобто знала, що таке міська рада, не боялася дійти до міської ради, зараз змінилася влада і зараз влада дуже добре і позитивно налаштована до молоді і особисто до міської молодіжної ради. Ми проводимо навчання молоді, як працює взагалі виконавчий комітет. Що це таке, що вони можуть писати петиції, звернення, і так само є прийом громадян по молоді. Ми хочемо довести, що потрібно навчити молодь, щоб вона знала, де щось підказати, а де на що звернути увагу, а не просто відгородити і поставити хрест на зв'язках молоді з міською радою”.

Варто відмітити, що молодь усіх громад, які взяли участь в проекті, має запит на неформальні навчання. Щодо актуальних тем тренінгів, відповіді розділися таким чином:

- проєктний менеджмент – 61,4%;
- написання грантових заявок / фандрейзингу – 54,0%;
- психоемоційна підтримка – 49,7%;
- дані для прийняття рішень – 47,1%;
- цифрова грамотність – 46,6%;
- адвокація прийняття рішень – 40,2%.

Як і відділи, що займаються молодіжною роботою, так і молодіжні ради змінили вектор своєї діяльності після повномасштабного вторгнення росії в Україну. Зокрема, культурно-масові заходи змінилися на волонтерські. Громади відійшли від гучного та веселого проведення дозвілля. Актуальними стали заходи національно-патріотичного виховання, військові вишколи та табори, тренінги з надання першої медичної та психологічної допомоги, мінної безпеки тощо.

Представник ОМС, Лубенська громада: “Взагалі, молоде покоління об'єдналося в волонтерські загони, вони проводять різноманітні заходи творчих напрямків, допомагають дуже Збройним силам України. Студенти

ходять у лікарні, у військовий госпіталь, підтримують. Розумієте, ми повністю переформатували свою роботу. Ми зараз повністю відійшли від оцих, скажімо так веселих заходів. Так, там є якісь концерти, які проводить культура, але у нас більше йде патріотичне направлення і патріотичне лікування молоді”.

Оцінка потреб молоді у громадах

Майже у всіх досліджуваних громадах час від часу проводиться оцінка потреб молоді (у семи з десяти). Переважно це онлайн-опитування, рідше - зустрічі для обговорення потреб та проблем молоді. Для збору даних громади вдаються до поширення посилань або QR-кодів з переадресацією на анкету опитування. Зібрані дані лягають в основу програм підтримки населення, проєктних заявок та управлінських рішень щодо молодіжної роботи.

Представник ОМС, Колелівська громада: “От коли ми провели оцінку по молоді, по працівниках освіти, ми бачимо, що педагогічний колектив значно старається, а молодь не вливається. Це стало поштовхом для написання програми, “Підтримка молодих вчителів” і залучення їх безпосередньо в роботу наших закладів освіти. Так само по медицині, разом з проєктом «Діємо для здоров'я». Коли ми опитали людей, ми побачили проблеми в медицині і ми побачили, що люди не йдуть до наших лікарів. Чому вони не йдуть? Тому ми значно оновили колектив”.

Громади діляться своїм досвідом у вивченні потреб населення. Наприклад, представники Новоселівської громади взяла участь у проєкті Міжнародної організації з міграції (МОМ) “Людський вимір”, в рамках якого учасники проєкту отримали практичні знання та навички збору, аналізу та використання даних. За результатами проєкту громада отримала техніку (планшети) та програмне забезпечення, яке дозволяє збирати дані у громаді на постійній основі. В Оржицькій громаді створили чат, в який можна публікувати посилання на анкету для опитування або ж для швидкої оцінки потреб поставити у чат конкретне запитання.

Представник ОМС, Оржицька громада: “У нас, наприклад, є чат «Запитай у Майкла». Там близько 700 підписників. І навіть прямо туди можна писати і задавати свої запитання і отримувати зразу відповіді”.

Молодіжні ради долучаються і до опитувань, які організуються з боку влади, а також проводять власні опитування. Метою таких опитувань є зрозуміти на які заходи є попит у молоді та зрозуміти проблеми, з якими вони зіштовхуються. Чимало опитувань молодіжні ради реалізують саме під конкретні проєктні заявки для обґрунтування своїх запитів до міжнародних партнерів/донорів.

Щодо моніторингу та оцінки ефективності заходів чи проєктів для молоді, то 43,4% опитаних сказали, що здійснюють їх у громадах. Це відбувається як за кількісними індикаторами – фіксується кількість відвідувачів на конкретних заходах або проводяться опитування щодо рівня задоволеності ними, так і за якісними індикаторами – спільне обговорення молоді та влади що спрацювало, що варто покращити, на що варто звертати більше уваги.

Труднощі та виклики у впровадженні молодіжної політики у громадах

У межах анкетування представників області запитували, які проблеми, на їхню думку, у молодіжній сфері варто вирішувати у першу чергу. На першому місці виступає пасивність молоді до участі у житті громади. На другому місці – безробіття молоді. Далі йдуть недостатнє фінансування молодіжної політики, відтік / міграція молоді та залучення молоді з сільських місцевостей (рис. 11).

Рис. 11. Розподіл відповідей на запитання: “Які основні проблеми у молодіжній сфері, на Вашу думку, варто вирішувати у першу чергу?”

Серед інших труднощів, з якими зіштовхуються працівники ОМС у впровадженні молодіжної політики у громаді:

- відсутність ефективного механізму залучення молоді з боку ОМС;
- брак молодіжних працівників;
- заборона на проведення масових заходів (актуально для Миргородської громади через наявність там військової інфраструктури та часті повітряні тривоги);
- відсутність актуальної і достовірної статистики щодо кількості молоді у громаді;
- брак людського ресурсу в ОМС для проведення ефективної та постійної молодіжної роботи.

Представник ОМС, Лубенська громада: “Основні труднощі – це те, що неуккомплектований штат. У нас в відділі працює всього три людини. У нас скорочені дві штатні одиниці. У нас перед об'єднанням громад було п'ять штатних одиниць. Перед тим, як зробили громаду, в якій 69 тисяч населення. Зараз у нас скорочено дві посади. І фактично ми працюємо тільки завдяки тому, що у нас є волонтерські групи, що у нас є громадські організації, яких ми можемо залучити”.

Найбільш згадуваними **проблемами серед членів молодіжних рад та активної молоді**, яка взяла участь в інтерв'ю, є також пасивність молодих людей та низький рівень фінансування.

Представник Молодіжної ради, Опішнянська громада: “Це точно пасивність, точно абсолютне небажання. Тобто, абсолютне небажання розібратися. Знаєте, можливість подумати відсікається на стадії активізації думки. Тобто, людина навіть не розбирається в питанні і вже просто їй лінь цьому брати участь у цьому заході. Я не знаю, це можна назвати соціальною проблемою? Знаєте, дуже важко спостерігати за тим, як тухнуть очі, знаєте? Вони запалилися ентузіазмом, а потім щось не вийшло, вони тухнуть. І в тебе підключається цей синдром рятівника: “я тобі допоможу”. А ще більше спостерігати, коли вони навіть не загоряються”.

Серед інших труднощів, які подекуди виділяють члени молодіжних рад та активна молодь громади:

- пасивність влади до молодіжних питань та взаємодії з молоддю;
- низька мотивація посадовців, які відповідальні за молодіжну роботу у громадах / неефективний підбір персоналу на відповідні позиції; подекуди - некомпетентність;
- відсутність ефективної інформаційної кампанії щодо роботи молодіжних рад та інших молодіжних ініціатив;
- обмеження на залученість молоді, молодшої 18 років до участі у проектних заходах (особливо, у можливості подорожувати, відвідувати заходи за межами власної громади);
- обмеження обов'язків молодіжних рад до організації заходів.

Представник Молодіжної ради, Миргородська громада: “Я про молодіжну раду і про молодіжний центр. Ми там не івент агентства, ми не повинні цим займатися. Ми повинні чисто радити, консультувати і молодь направляти ближче до органів місцевого самоврядування”.

Молодь також найчастіше згадує брак людського ресурсу – як активної молоді, так і кваліфікованих молодіжних працівників. Серед іншого, потреба у психологічній підтримці молоді, її навчанні та наставництві. Декілька громад відмітили, що їм бракує навиків ведення ефективної комунікаційної політики з молоддю (як і де поширювати інформацію, щоб вона сприяла активізації молоді у громадах).

На думку опитаних посадовців, основними викликами у молодіжній роботі на загальнодержавному рівні є:

- низький рівень фінансування;
- відтік молоді за кордон;
- відсутність фахових молодіжних працівників;
- низький рівень громадянської активності серед молоді (як наслідок - пасивність молоді демотивує молодіжних працівників);
- обмеженість уваги держави до молодіжних питань.

Представник ОМС, Котелівська громада: “На молодіжну політику держава, я вважаю, довго не звертала уваги. Сьогодні держава на це спрямовує ресурс, але спрямовує, побачивши, що відтік молоді відбувається. Тому що ми розуміємо, що майбутнє держави – це безпосередньо в підростаючому поколінні.

Представники молоді до згаданих вище проблем додають недовіру до молоді з боку держави, погану поінформованість молоді щодо можливостей для неї, нерозуміння молоддю своєї цінності як агента впливу та змін у житті суспільства, бюрократичність процедур.

Представник молоді, Оржицька громада: “Зробить, можливо, якимось менше бюрократії. В мене знайомі тепер з Асоціації молодіжних центрів є, вони хотіли створити комунальний заклад - молодіжний центр. Вони тепер пишуть у групі: “робіть краще через громадську організацію. Бо це просто якийсь треш”. Оббігти всі казначейства, всі оці установи. Це просто нереально. І постійно когось щось не влаштовує. От ми вже на сесії затвердили. Усе в юстиції затвердили. Потім проходимо у податкову. Податкова каже: “змінить у себе в цьому статуті”. Оце так не нормально. У нас вже, кажуть, юстиція затвердила. Ну, тобто, от такі нюанси робочі. Вони тільки вибивають з колії. Поки людина загорілася, має ентузіазм до роботи. Оце все бюрократія, всі процедури, вони цей ентузіазм вбивають. Я ще з власного досвіду цього не пережив, не пройнявся, але колеги, які цим уже зайнялися, це спробували, вони про це говорили. Можливо спростити такі процеси, більше зробити їх зрозумілими”.

Оцінка фінансування молодіжної сфери у громадах

Попри те, що окремі посадовці, які відповідають за молодіжну політику у громадах, часто згадують про низький рівень фінансування згаданого напрямку, проте вони не оцінюють ситуацію вкрай негативно. Як мінімум, у більшості коштів вистачає на утримання молодіжної інфраструктури (молодіжних центрів та просторів, де вони є; будинків культури, спортивних майданчиків тощо) та на заплановані заходи. В той же час кількість річних заходів з початку повномасштабного вторгнення доводиться скорочувати через недостатність фінансування. З їхніх слів, звісно, що хотілось би більше коштів, але враховуючи військовий стан в Україні, посадовці вважають, що скаржитися немає підстав. Вкрай рідко опитані згадують ситуації, коли коштів гостро не вистачає і доводиться все робити на власному ентузіазмі, а ще гірше – вкладати особисті гроші на окремі покупки (переважно канцтовари). В основному не вистачає коштів на великі проекти: відкриття нових чи капітальні ремонти наявних молодіжних просторів, закупівлю обладнання, техніки чи інвентаря у великих обсягах.

Молодь у питанні фінансування песимістичніша. Половина громад вважає, що його фактично немає або воно відбувається “за залишковим принципом”. Решта зазначає, що його менш-більш достатньо на проведення оптимальної кількості заходів, але хотілось би більше, оскільки це прямо впливає на створення нових можливостей для молоді і тим самим дає змогу долучити до участі у житті громади більше людей.

Відповідаючи на запитання “**На що в першу чергу було б спрямовано фінансування молодіжної роботи, якби коштів було достатньо?**” посадовці виокремили такі напрямки:

- створення нових робочих місць;
- створення нових і облаштування наявних молодіжних просторів;
- підвищення оплати праці та профільні навчання для спеціалістів, які працюють у молодіжному секторі;
- профільні навчання для молоді та створення можливостей для обміну досвідом з молоддю інших громад;
- закупівлю транспорту для відвідування старостинських округів з метою проведення там заходів та ширшого охоплення у громаді;
- збільшення кількості заходів; підтримку ініціатив молоді.

Представник ОМС, Терешківська громада: “Була ідея створити молодіжне радіо. Як тоді це запускали, це була ідея ініціативних учнів. Дівчина була у восьмому класі, вона написала цей проєкт, вона його виграла. Грошей не було. Зараз вона закінчила школу, як два роки. В неї вже інші інтереси. І їй зараз це не цікаво. І загубився проєкт. Розумієте? Тобто нам треба налагодити таку... Мотивувати, щоб воно не рвалося. Мотивування, мотивація”.

Молодь, як і посадовці, в першу чергу спрямували б фінансування на молодіжні простори, їх облаштування та навчання молоді. В контексті останнього, на їх думку, варто б запросити у громади та/чи залучити дистанційно професійних лекторів / менторів. Втім, громади вважають, що для найефективнішого використання коштів доцільно запитати у молоді про те, чого вони хочуть (наприклад, шляхом опитування).

Щодо інших ресурсів / засобів, необхідних для успішної молодіжної роботи (крім фінансування) найчастіше представники ОМС виокремлювали потребу у спеціалістах, які мають бажання та необхідні знання та навички працювати з молоддю, рідше – потребу у матеріальних ресурсах (зокрема, виділення та оснащення просторів для молоді, комп'ютерна техніка тощо). Окрім цього, одна з громад відзначила потребу у навчанні молоді щодо реєстрації громадської організації.

Рекомендації для покращення молодіжної політики в громадах

Серед рекомендацій та необхідних кроків для покращення молодіжної політики можна виділити наступні:

➤ інституційні

- створити / сприяти створенню молодіжних рад, центрів та просторів (у громадах, де їх ще немає);
- сприяти створенню молодіжних громадських організацій, в тому числі через навчання як це зробити;
- залучати представників молоді до розробки Стратегій розвитку громад з метою врахування / виокремлення цілей та завдань, які стосуються її потреб;

- передбачити розробку програм підтримки молоді (для тих громад, де їх немає); залучати до їх розробки та обговорення представників молоді.

➤ **комунікаційні**

- сприяти неформальному спілкуванню молоді з ОМС: “дні молоді у радах”, “кава з головою”, молодіжні форуми, щоб підвищити довіру до місцевої влади;
- доносити до місцевих органів самоврядування ролі та можливості молодіжних рад;
- розробити комунікаційну стратегію для збільшення залученості молоді до життя громади.

➤ **організаційні**

- здійснювати постійний аналіз запитів молоді, щоб заходи відповідали їхнім потребам і зацікавленням;
- забезпечити можливість стажування молоді громади в ОМС;
- залучити у склад молодіжних рад представників усіх старостинських округів;
- зменшити бюрократію у процесі молодіжної роботи, де це можливо зробити на місцевому рівні;
- провести роботу над включенням ідей та пропозицій молоді до плану роботи громади, до прийняття рішень.

➤ **кадрові**

- ввести посаду молодіжного працівника у тих громадах, де її поки не введено.

➤ **освітні**

- забезпечити можливість до проходження базового тренінгу «Молодіжний працівник» та інших курсів, дотичних до питань молодіжної роботи; стимулювати посадовців, які відповідають за молодіжну політику проходити ці навчання;
- забезпечити можливість представникам молодіжних рад обмінюватись досвідом з успішними молодіжними радами інших громад чи обласними молодіжними радами;
- запровадити постійну просвітницьку роботу серед молоді щодо її ролі та впливу на життя громади загалом та молодіжної політики зокрема;
- підвищувати обізнаність членів рад щодо засад діяльності Молодіжної ради, її можливостей, прав та обов'язків, функцій її членів.

Додаток 1. Частка / кількість молоді у громадах та органах місцевої влади

Громада / Показник	Частка молоді у загальній структурі населення громади	Частка та кількість молоді серед депутатів місцевої ради (віком до 35 років)	Кількість працівників віком до 35 років в органах місцевого самоврядування
Новоселівська	22,5%	5% (1 з 20)	10
Полтавська	10,0%	20,5% (8 з 39)	-
Терешківська	20,0%	-	7
Котелевська	23,0%	11,1% (3 з 27)	19
Новооржицька	35,0%	0% (0 з 17)	8
Миргородська	24,8%	6,3% (2 з 33)	-
Оржицька	27,0%	11,5% (3 з 26)	5
Пирятинська	29,9 %	8,3% (2 з 24)	10
Лубенська	26,7%	5,4% (2 з 37)	60
Опішнянська	16,8%	4,5% (1 з 22)	5

Додаток 2.

Територіальна громада	Стратегія розвитку ТГ	Програма розвитку молоді	Молодіжна рада	Молодіжний центр	Молодіжний простір	Молодіжні працівники	Громадські організації
Котелевська	□	□	□	📖	-	□	📖
Лубенська	□	□	📖	-	📖	□	□
Миргородська	□	□	□	📖	📖	📖	□
Новоселівська	□	□	📖	📖	□	□	□
Новооржицька	□	□	📖	-	📖	📖	□
Опішнянська	📖	📖	□	📖	📖	📖	📖
Оржицька	□	📖	📖	📖	📖	📖	📖
Пирятинська	□	□	□	📖	□	□	□
Полтавська	📖	□	□	📖	□	□	□
Терешківська	□	📖	📖	📖	□	□	📖